

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№1(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 138 sahifa,
20-yanvar, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorligini aniqlash	16
<i>Akramova Dildora Ergashboy qizi</i>	
Bola tarbiyasida o'yinning ahamiyati	21
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, O'ktamova Nasiba Ravshan qizi</i>	
O'quvchilarning loyiha-tadqiqot faoliyatini tashkil etishning ilmiy asoslari	25
<i>Sobirova Nilufar Azimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish	29
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Ko'zibayeva Nasiba O'tkir qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari	32
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Allaberdiyeva Mardona O'tkirbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy tarbiyalash mazmuni va vazifalari.....	37
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Mirsharfova Shahinabegim Saidabbos qizi</i>	
Gandbolchi sportchilarni jismoniy tayyorgarligida harakatli o'yinlarning tarbiyaviy rivojlantiruvchi vazifalari	41
<i>Ibodullayeva Munira Atabek qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi.....	44
<i>Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna</i>	
Modern Requirements for a Teacher's Pedagogical Skills in the Context of Digital Transformation in Education.....	49
<i>Abira Bakhramova</i>	
Ta'lim muassasalarida o'smir yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beruvchi pedagogik omillar va shart-sharoitlar	54
<i>Artikova Gulnoza Xasanovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtisodiy tarbiya berishning nazariy-pedagogik asoslari	57
<i>Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna</i>	
Kognitiv lingvistika va konseptologiya masalalari	60
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Developing Law Students' Writing Competence Through the IRAC Method in Legal English Classes: A Comprehensive Study at TSUL.....	63
<i>Noila Mustafojeva</i>	
Tarixiy obidalarining restavratsiya jarayonlarining o'rganilish tarixi	67
<i>Ochilov Davron Bahodir o'g'li</i>	
Oliy ta'limda baholash jarayonini avtomatlashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi.....	72
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Mamadaliyeva Kamolaxon Xayrullo qizi</i>	
Tabiiy yorug'lik va barqaror energiya manbalarini integratsiyalashgan mini home loyihasi.....	76
<i>Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Qodirjonov Oyatillo Abdulboqi o'g'li</i>	
Talabalarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishda madaniy meros vositalarining pedagogik ahamiyati.....	80
<i>Rajabova Matluba Toshkentboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	83
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Raqamli kommunikatsiyalarni o'smirlar shaxsiyatining rivojlanishiga ta'siri	86
<i>Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna</i>	
Talabalarning chizma geometriya fanini mustaqil bilish faoliyatiga oid kompetensiyalarini "Visio" dasturi vositasida rivojlantirish metodikasi	90
<i>Tashimov Nurlan Erpolatovich</i>	

Shaxslararo munosabatlar – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida.....	94
Uralova Muxabbat Sanjar qizi	
O'zbek tili darslarida raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish tajribasi	98
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Психологическая готовность разведенных людей к вступлению в новый брак и приоритеты при выборе партнера.....	101
Саидвалиева Шодия Рихсихужа кизи	
Воспитание любви к прекрасному у дошкольников в развивающей предметно-пространственной среде: теоретико-методический аспект.....	107
Терехова Ольга Евгеньевна, Темирова Барно Кёмхоновна	
Методика формирования наблюдательности у детей 6–7 лет в процессе целенаправленных прогулок-наблюдений.....	111
Терехова Ольга Евгеньевна, Шокиржоновна Мохира Илхомжон кизи	
Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari	115
Artikbayeva Aziza Abror qizi	
Zamonaviy darslarda guruhlarda ishlash metodikasi	118
Berdiyeva Lobar Norqobulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faol rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanish.....	120
Esanova Maysara Umirovna	
Logopediyada axborot texnologiyalarini qo'llash metodlari	124
Feruza Yusupova Akildjanovna	
Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va rivojlanish bosqichlari.....	130
Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Allanazarova Anora Muxobir qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish	134
Umarov Xusniddin	

RAQAMLI KOMMUNIKATSIYALARNI O'SMIRLAR SHAXSIYATINING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna
University of business and science, professor

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli kommunikatsiyalarning o'smirlik davrida shaxsni shakllantirishga ta'sirining psixologik xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada virtual aloqa o'smirning psixologik farovonligi va shaxsiyatining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan murakkab va ko'p qirrali hodisa sifatida talqin etilgan.

Kalit so'zlar: raqamli aloqa psixologiyasi; virtual aloqa; oldini olish; tizim; usul.

Abstract: This article examines the psychological characteristics of the impact of digital communications on personality formation during adolescence. Virtual communication is presented as a complex and multifaceted phenomenon that has a significant influence on adolescents' psychological well-being and personal development.

Key words: digital communication psychology; virtual communication; prevention; system; method.

Аннотация: В данной статье рассматриваются психологические особенности влияния цифровых коммуникаций на формирование личности в подростковом возрасте. В статье виртуальное общение представлено как сложное и многогранное явление, которое существенно влияет на психологическое благополучие и развитие личности подростка.

Ключевые слова: психология цифровой коммуникации; виртуальное общение; профилактика; система; метод.

KIRISH

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va internetning keng tarqalishi sharoitida raqamli aloqa-ni shaxs psixologiyasiga ta'siri psixologiya fanining eng dolzarb va jadal rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Virtual aloqa hodisa sifatida kompyuter texnologiyalari vositachiligida amalga oshiriladigan hamda virtual axborot makonida kechadigan o'zaro ta'sirning o'ziga xos shaklini ifodalaydi. Virtual psixologiyani o'rganish raqamli makondagi aloqa jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatuvchi bir qator asosiy jihatlarni aniqlash imkonini beradi ^[1]. Ushbu jihatlardan biri o'zaro ta'sirning asosan yozma xarakterga egaligidir. Ovozi yoki video aloqa vositalaridan foydalanilgan holatlarda ham muloqotning texnik vositachiligi aloqa ishtirokchilari o'rtasida muayyan masofani yuzaga keltiradi, bu esa bevosita shaxslararo muloqotga xos bo'lgan hissiy, intonatsion va og'zaki bo'lmagan signallarni uzatishga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli makonda suhbatdosh haqida to'liq va ishonchli ma'lumotlarning yetishmasligi foydalanuvchilarga o'zlarini taqdim etishda yuqori darajada moslashuvchan bo'lish imkonini beradi va ko'pincha ularni an'anaviy ijtimoiy me'yorlarga rioya qilish majburiyatidan ozod etadi. Bu holat o'z navbatida ijobiy hamda salbiy oqibat-larga olib kelishi, jumladan, shaxslarning o'z anglashlari va harakatlari uchun javobgarlik darajasining pasa-yishiga sabab bo'lishi mumkin.

Og'zaki bo'lmagan ma'lumotlarning yetishmasligi virtual aloqada muhim rol o'ynaydi. Yuz ifodalari, imo-isho-ralar va intonatsiyalar kabi noverbal signallar mavjud bo'lmagan sharoitda aloqa ishtirokchilari matnli xabarlar-ga tayanishga majbur bo'ladilar, bu esa axborotni idrok etish va talqin qilish jarayonida buzilishlarga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, bunday vaziyatda suhbatdoshga aloqa ishtirokchilarining stereotiplari va subyektiv munosabatlari ta'sirida uning haqiqiy qiyofasiga mos kelmaydigan xususiyatlar yuklanishi ehtimoli ortadi. Aloqalarning ixtiyoriyligi va maqsadga muvofiqligi virtual psixologiyaning yana bir muhim jihati hisoblanadi.

O'zaro ta'sir ko'pincha majburiy tusga ega bo'lgan an'anaviy aloqa shakllaridan farqli ravishda, raqamli makonda foydalanuvchilar aloqa sheriklarini mustaqil tanlash va istalgan vaqtda aloqani uzish imkoniyatiga egadirlar. Bu holat moslashuvchan ijtimoiy aloqalarni shakllantirish uchun muayyan shart-sharoitlarni yaratishi bilan birga, ijtimoiy izolyatsiya va yolg'izlik bilan bog'liq muammolarning yuzaga kelishiga ham sabab bo'lishi mumkin. Virtual aloqada hissiy komponentning murakkabligi ham alohida e'tiborga loyiqdir. Noverbal his-tuyg'ularni ifodalash uchun turli vositalar mavjud bo'lishiga qaramay, ulardan foydalanish har doim ham bevosita hissiy aloqaning yetishmasligini to'liq qoplay olmaydi. Natijada noto'g'ri muloqot holatlari yuzaga kelishi va xabarlar mazmunining buzilishi ehtimoli ortadi, bu esa aloqa sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Raqamli makonda atipik va g'ayritabiiy xatti-harakatlarga intilish virtual psixologiyaning muhim jihatlardan biri hisoblanadi. Anonimlik va tashqi ijtimoiy nazoratning yetishmasligi foydalanuvchilarga real hayotda ijtimoiy me'yorlarning buzilishi sifatida baholanadigan so'z va harakatlarga yo'l qo'yish imkonini yaratadi. Bu holat tajovuzkorlik, haqorat, fitna va deviant xatti-harakatlarning boshqa ko'rinishlari orqali namoyon bo'lishi mumkin.

Jismoniy aloqaning yo'qligi virtual psixologiyaning yana bir muhim jihati hisoblanadi ^[2]. Miya virtual muhitni real dunyodan farqlaydi, chunki inson unda jismonan ishtirok etmaydi. Bu esa aloqa jarayonini mavhum va masofaviy hodisa sifatida qabul qilishga olib kelib, axborotni hissiy idrok etish hamda kognitiv qayta ishlash jarayonlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shunday qilib, virtual aloqa shaxslarning psixologik farovonligi va shaxsiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatuvchi murakkab va ko'p qirrali hodisa hisoblanadi. Mumkin bo'lgan xavflarni minimallashtirish hamda virtual aloqaning imkoniyatlaridan samarali foydalanish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish bilan real dunyoda sog'lom ijtimoiy aloqalarni saqlash o'rtasida muvozanatni ta'minlash muhimdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Raqamli aloqa shaxsning shakllanishiga ijobiy va salbiy jihatdan sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Mazkur muammolar kontekstida ushbu ta'sirning asosiy mexanizmlari hamda oqibatlarini ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir. Raqamli jamiyat shaxs shakllanishiga bir qator ijobiy jihatlar orqali ta'sir etadi. Jumladan, shaxsda raqamli savodxonlik va moslashuvchanlik rivojlanib, foydalanuvchilar tezkor ma'lumotlarni qayta ishlash, turli xil raqamli vositalar bilan ishlash hamda tezkor texnologik o'zgarishlarga moslashish qobiliyatiga ega bo'ladi. Bu holat dinamik axborot muhitida tanqidiy fikrlash va moslashuvchanlik ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, onlayn kurslar, ta'lim portallari, elektron kutubxonalar va professional jamoalar kabi raqamli platformalar ta'lim resurslariga kirishni kengaytirib, o'z-o'zini tarbiyalash va kasbiy rivojlanish uchun keng imkoniyatlar yaratadi hamda geografik va moliyaviy to'siqlarni yo'qotadi. Turli madaniyatlar vakillari bilan bir zumda muloqot qilish imkoniyati globallashtirish sharoitida muhim bo'lgan madaniyatlararo kompetensiya, bag'rikenglik va kosmopolit dunyoqarashni rivojlantiradi.

Bundan tashqari, raqamli platformalar ijodiy o'z-o'zini anglash uchun qulay muhit yaratib, foydalanuvchilarning ijodkorligi va texnik ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, raqamli jamiyat shaxs shakllanishiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi jihatlarga ham ega. Jumladan, ma'lumotlarni tekshirish va yangiliklar lentasini doimiy varaqlashga intilish kognitiv jarayonlar hamda ruhiy salomatlikka salbiy ta'sir etib, kiber-qaramlik alomatlarining yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlarda kontentning tanlab joylashtirilishi boshqalarning hayoti haqida noto'g'ri tasavvur hosil qilib, o'z-o'zini hurmat qilishning pasayishiga, axborot-psixologik xavfsizlikning ta'minlanmasligiga va depressiv holatlarning kuchayishiga sabab bo'ladi. Raqamli makonda anonimlik va to'g'ridan-to'g'ri aloqaning cheklanganligi tajovuzkorlik va dushmanlikning namoyon bo'lishiga zamin yaratib, shaxslarning ruhiy salomatligi hamda ijtimoiy farovonligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, ekrandagi muloqotning ustunligi og'zaki bo'lmagan signallarni qabul qilish, hamdardlik va chuqur hissiy aloqalarni o'rnatish qobiliyatini susaytirib, shaxslararo munosabatlar sifatiga salbiy ta'sir etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli kommunikatsiyalarning o'smirlarga ta'siriga alohida e'tibor qaratish lozim, chunki ular uchun virtual muhit o'ziga xoslik va ijtimoiy aloqalarni shakllantirishning asosiy maydoniga aylanadi. Shu nuqtai nazardan, raqamli transformatsiya sharoitida o'smirlarni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqishda raqamlashtirishning ijobiy va salbiy tomonlarini hisobga olish muhimdir. O'smirlar davrida raqamli aloqaning shaxsga ta'siri keng qamrovli tahlilni talab qiladigan ko'p qirrali hodisa hisoblanadi. Ushbu muammo doirasida zamonaviy ilmiy ma'lumotlar va nazariy tushunchalarga asosanib, mazkur ta'sirning asosiy jihatlari ko'rib chiqiladi.

O'smirlik davrida raqamli aloqaning ijobiy tomonlari [1, 2]:

1. **Ijtimoiy kapitalni kengaytirish:** o'smirlar geografik chegaralardan tashqariga chiqadigan ijtimoiy aloqalarni shakllantirish va qo'llab-quvvatlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu jarayon o'z qarashlarini boshqa ijtimoiy qarashlar bilan taqqoslashni o'z ichiga olgan global ijtimoiy kapitalni shakllantirishga xizmat qiladi va ularning ijtimoiy moslashuvi hamda global hamjamiyatga integratsiyalashuvi uchun ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Raqamli muhit onlayn identifikatsiyani shakllantirish va o'zini namoyon qilish imkoniyatini yaratadi. Ijtimoiy tarmoqlar o'smirlarga virtual makonda o'z qiziqishlarini yoritish, muvaffaqiyatlarini jamlash va taqdim etish uchun platforma vazifasini bajaradi. Ushbu jarayon o'z-o'zini namoyish qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga, o'ziga ishonchni mustahkamlashga va o'z-o'zini anglash darajasini oshirishga yordam beradi. Shunday qilib, onlayn identifikatsiya raqamli jamiyatda ijtimoiylashuv jarayonining muhim elementi sifatida namoyon bo'ladi.
2. **Raqamli savodxonlik va aloqa ko'nikmalarini rivojlantirish:** raqamli aloqada faol ishtirok etish raqamli savodxonlik ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi, jumladan onlayn ma'lumotlar bilan ishlash, ularning ishonchiligi tanqidiy baholash hamda raqamli odob-axloq qoidalariga rioya qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Ushbu ko'nikmalar zamonaviy kommunikativ kompetensiyaning ajralmas qismiga aylanadi.

O'smirlik davrida raqamli aloqaning salbiy tomonlari:

1. **Shaxsiyatning parchalanishi va "haqiqat"dan uzoqlashish xavfi:** virtual olamga haddan tashqari sho'ng'ish o'smirda bir nechta o'ziga xosliklarning shakllanishiga olib kelishi mumkin, bu esa haqiqiy voqelik bilan aloqaning susayishiga va oflayn makonda ijtimoiy guruhlariga qo'shilish qobiliyatining pasayishiga sabab bo'ladi.
2. **Empatiya va "ijtimoiy sezgi"ning pasayishi:** onlayn muhitda matnli aloqaning ustunligi og'zaki bo'lmagan signallarni qabul qilish imkoniyatlarini cheklaydi, bu esa empatiya darajasining pasayishiga va boshqa shaxslarning hissiy holatini real muloqotda talqin qilish qobiliyatining qiyinlashishiga olib kelishi mumkin. Natijada shaxslararo munosabatlar sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatiladi.
3. **Kiberhujum va nosog'lom onlayn munosabatlar xavfining ortishi:** onlayn aloqalarning anonimligi va vositachiligi tajovuzkor xatti-harakatlar, manipulyatsiya va buzg'unchi ijtimoiy aloqalarni shakllantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Kiberbulling va onlayn bezorilikning boshqa shakllari o'qituvchilar, ota-onalar hamda mutaxassislar tomonidan alohida e'tibor talab qiladigan jiddiy muammoga aylanmoqda.
4. **Yuzaki ijtimoiy aloqalar va "raqamli narsisizm"ning shakllanishi:** "yoqtirishlar" va izdoshlar soni kabi miqdoriy ko'rsatkichlarga haddan tashqari e'tibor qaratish sifat mezonlariga emas, balki miqdoriy mezonlarga asoslangan yuzaki ijtimoiy aloqalarni shakllantiradi. Bu holat onlayn va oflayn muhitda chuqur hamda mazmunli do'stlik munosabatlarining rivojlanishiga to'sqinlik qilishi mumkin.

Yuqoridagi fikrlarga asoslanib, virtual aloqa shaxslarning psixologik farovonligi, shaxsiy rivojlanishi va kognitiv jarayonlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan murakkab ijtimoiy-psixologik hodisa sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu hodisa ko'p qirrali va dinamik xarakterga ega bo'lib, uning oqibatlarini sinchkovlik bilan tahlil qilish hamda optimallashtirish strategiyalarini ishlab chiqish zarurligini belgilaydi. Jamiyatning globallashtirish sharoitida virtual aloqa kundalik hayotning ajralmas qismiga aylanib, uning ijtimoiy o'zaro ta'sirlar tizimiga integratsiyalashuviga mazmunli yondashuvni talab etadi.

XULOSA

Raqamli kommunikatsiyalarning o'smirlarga ta'sirini o'rganish alohida ahamiyatga ega, chunki virtual muhit ularning o'ziga xosligi, ijtimoiy ko'nikmalari va dunyoqarashini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'smirlar eng sezgir kiberijtimoiylashuv guruhi sifatida raqamli transformatsiya sharoitida faol qatlam hisoblanadi. O'smirlarning uyg'un kiberijtimoiylashuvini ta'minlash nuqtai nazaridan onlayn kommunikatsiyalarga nisbatan tanqidiy fikrlashni shakllantirish, media savodxonligi va raqamli etika ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Raqamli sotsializatsiyaning salbiy oqibatlarini minimallashtiradigan hamda o'smirlarning to'liq shaxsiy rivojlanishiga xavfsiz hissa qo'shadigan virtual va real aloqalar muvozanatini ta'minlashga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Bunday strategiyalarni ishlab chiqish psixologiya, sotsiologiya, pedagogika va axborot texnologiyalarini o'z ichiga olgan fanlararo yondashuvni talab etadi. Ijtimoiylashuv jarayonida raqamlashtirishning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda potensial xavflarini ham hisobga olish muhim bo'lib, bu virtual aloqani o'smirlarning kundalik hayotiga maqbul tarzda integratsiya qilish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. Shunday qilib, virtual aloqa zamonaviy psixologiya doirasida muhim tadqiqot ob'ekti bo'lib, raqamli davrda shaxsning uyg'un rivojlanishini ta'minlash uchun keng qamrovli tahlil va ilmiy asoslangan tavsiyalarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Borisov, P. A. (2010). Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ijtimoiy-madaniy jihatlarini // Iqtisodiyot va jamiyat. – 2010. – № 10. – 10–14-betlar.
2. Vlasenko, V. E. (2016). Internet aloqalari // Iqtisodiyot va jamiyat. – 2016. – № 6(25). – 458–461-betlar.
3. Soldatova, G. U., & Chigarkova, S. V. (2018). O'smirlarning raqamli sotsializatsiyasi: Internet muhitining xatarlari va manbalari // Psixologik fan va ta'lim. – 2018. – Jild 23, № 1. – 79–88-betlar.
4. Shomurotova, N. N. (2018). Axborotning additiv psixologik ta'siri. Yoshlarning ijtimoiy-iqtisodiy yetukligini rivojlantirishda psixologiya fanining roli. Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari. Farg'ona, 2018-yil 24-aprel. – 10–12-betlar.
5. Silantieva, I. V. (2025). Raqamli kommunikatsiyalarning o'smirlar shaxsiyati rivojlanishiga ta'siri zamonaviy psixologiya muammosi sifatida // Zamonaviy psixologiya va pedagogika: muammolar va yechimlar: xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. – № 12(98). – Novosibirsk: SibAK. – 252–257-betlar.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.